

DE VROUW, ONDERDANIG AAN HAAR MAN?

In de voorbije weken ontstond in de media nogal wat commotie over de tweede lezing uit de brief van Paulus aan de Efeziërs. U weet wel: de beruchte tekst over de vrouw die onderdanig moet zijn aan haar man, omdat de man het hoofd is van de vrouw. In deze bijdrage zullen wij daar even op ingaan, omdat deze tekst ook velen onder ons ergert. Die ergernis is overigens ook begrijpelijk, omdat de tekst zo vierkant botst met hedendaagse opvattingen over de verhouding tussen man en vrouw.

Is Paulus een vrouwenhater?

In de ogen van vele mensen vandaag is Paulus een vrouwenhater. Als we echter kritisch de tekst lezen, dan komen we tot andere vaststellingen.

Ten eerste: de Bijbelwetenschap betwijfelt heel sterk of die brief aan de Efeziërs – evenals nog enkele andere brieven – wel van de hand van Paulus zelf is. Ongetwijfeld zijn enkele brieven geschreven door volgelingen van Paulus, op een ogenblik dat Paulus zelf reeds de marteldood was gestorven in Rome. Die volgelingen hebben hun brieven toegeschreven aan Paulus zelf. In die tijd was zoiets heel gewoon. Als men een tekst toeschreef aan een gezagvolle figuur, had die immers meer invloed bij de lezers voor wie het geschrift bestemd was. Bovendien blijken sommige passages in de authentieke brieven van Paulus achteraf aangevuld of aangepast te zijn aan de nieuwe problemen die zich toen stelden.

Ten tweede: de volgelingen van Paulus zaten met andere vragen dan Paulus zelf. Paulus zelf dacht nog heel sterk dat de verrezen Christus zeer vlug terug zou komen op aarde, en dat dan de eindtijd zou aanbreken. Paulus dacht radicaal utopisch, en van daaruit had hij ook weinig aandacht voor morele leefregels. Het centrale punt voor hem was de heerlijkheid die er vlug zou komen. Het was in het licht daarvan dat mensen hun leven deugdzaam moesten organiseren. En dat betekent: leven in liefde, heel concreet.

Voor Paulus' volgelingen werd dat anders. De aandacht verschoof van een snelle terugkomst van Christus naar het samenleven hier op aarde, in een Grieks-Romeinse omgeving. Daarom hebben de volgelingen van Paulus sommige van zijn brieven aan de nieuwe situatie 'aangepast' – zoiets als een kostuum dat geretoucheerd wordt omdat het door iemand anders, of in andere omstandigheden, moet gedragen worden. Maar (waarschijnlijk onbewust) hebben zij daarbij ook gangbare Romeinse opvattingen, o.a. over de verhouding tussen man en vrouw, ingevoegd. Opvattingen waarmee Paulus zelf het helemaal niet eens was. En die gangbare Romeinse opvatting was heel onvriendelijk voor vrouwen en slaven. Vrouwen moesten zwijgen in de eredienst, onderdanig zijn aan hun man enz. In de eerste brief aan de Korintiërs vinden we zelfs een pleidooi voor de hoofddoek, jawel. Volgens heel wat Bijbelwetenschappers zijn dat allemaal latere toevoegingen na Paulus' dood. Kortom, de vrouwonvriendelijke passages uit de brieven van Paulus zijn niet van hemzelf, maar van zijn volgelingen, toen hij zelf reeds dood was.

De vrouwvriendelijkheid van Paulus zelf

Paulus zelf is in zijn authentieke teksten erg vriendelijk voor de vrouw. In zijn Galatenbrief stelt hij letterlijk dat er voor Christus geen waardeverschil is tussen Joden en Grieken, tussen slaven en vrije mensen, tussen mannen en vrouwen (Galatenbrief 3, 26-28). Dit is misschien wel de eerste tekst in de geschiedenis, die man en vrouw als volledig gelijkwaardig beschouwt.

Maar ook in zijn concrete handelen blijkt een grote vrouwvriendelijkheid. In zijn verkondiging spelen vrouwen een grote rol. Dat blijkt niet alleen uit zijn brieven, maar ook uit de Handelingen van de Apostelen. Vrouwen kregen van Paulus een belangrijke verantwoordelijkheid, bv. in de organisatie van de armen- en ziekenzorg in de christelijke gemeenschappen. Er zijn daar zelfs sporen van een vrouwelijk diaconaat, alhoewel het een vraag blijft of dit diaconaat ook betrekking had op de verkondiging. De grenzen tussen ambtsdrager en leek waren toen nog heel vaag.

Waarom deze teksten dan nog in de liturgie?

In de vierde eeuw werd de canon van het nieuwe Testament vastgelegd tijdens verschillende opeenvolgende concilies. Dat betekent dat er toen een onderscheid werd gemaakt tussen 'waardevolle' en 'apocriefe' (lees: waardeloze) geschriften die in die tijd circuleerden. Ook de vrouwonvriendelijke fragmenten die in de brieven van Paulus zijn binnengeslopen, behoren tot de canon van erkende geschriften. Sindsdien hanteert de Kerk deze norm, en kunnen deze teksten in de liturgie voorgeschreven worden.

Het zou m.i. niet goed zijn als de Kerk aan zelfcensuur zou gaan doen, door bepaalde teksten die niet leuk klinken en die betwistbaar zijn, te schrappen uit de liturgie. Want waar eindigen we dan? Er zijn nog wel Bijbelteksten die voor hedendaagse oren onverteerbaar zijn. Moeten we dan bv. ook bepaalde 'bloedige' fragmenten uit het Oude Testament schrappen? En wat met de wraakzucht van God in sommige Oudtestamentische teksten? Als de Kerk zichzelf gaat censureren, dan is het einde zoek. Wel is het belangrijk dat de preek een stevige interpretatie geeft van zulke betwiste Bijbelfragmenten. En daar hebben we nog een hele weg af te leggen.

En wat de commotie in de media betreft: het is nogal straf dat buitenstaanders komen vertellen wat wij in de liturgie mogen lezen en wat niet. Voor mij is dit een toonbeeld van onwetendheid en bemoeizucht, en dat hoef ik echt niet. Dat getater zal mij worst wezen.

(Frans Van Looveren)